

Статеві відмінності в академічній мотивації, тривожності, емпатії та адаптації серед українських підлітків віком 10-11 років

Максим Аксьонов

*аспірант кафедри психології,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: AksonovMS@krok.edu.ua,
ORCID: 0009-0007-8391-5263*

В школах хлопці та дівчата підліткового віку показують різні особливості в характері та інтересах. Зазвичай вони обирають активності під ці особливості, і тому вони мотивуються з різних причин. Дослідження показують, що хлопці зовнішньо стимулюються, а дівчата внутрішньо стимулюються [1], проте коли навколишнє середовище змінюється, стимули для також можуть змінитися для підлітків. В умовах постійних повітряних тривог, підвищується рівень стресу, проблеми з адаптацією до нових умов та комунікації з однолітками [2]. Тривожність впливає на хлопців та дівчат по різному, одних стимулює, інших зупиняє. При певних умовах, тривога ефективна для підвищення мотивації в короткій перспективі, проте вона діє як зовнішня мотивація. Вона має протилежний ефект при довгій тривалості [3].

Для того, щоб дослідити відмінність тривоги, мотивації, емпатії та рівнем адаптації між хлопцями та дівчатами раннього підліткового віку, було використано наступні опитувальники. Для виміру навчальної мотивації було застосовано адаптовану версію AMS (шкала академічної мотивації), для виміру рівня емпатії адаптований опитувальник емпатії Торонто, для виміру рівня тривоги - SCAS, та для рівня адаптації PSC.

Було опитування учнів 5 класів, віком 10-11 років. Загальна кількість учнів, які взяли участь в опитуванні становила 17 дітей (9 дівчат). Учні відповідали на запитання через електронні носії. Тривалість заповнювання в середньому була хвилин. Дітям пояснили, як заповнювати опитувальники та нагадано, що вони є анонімними.

Отримавши результати, ми провели порівняння хлопців та дівчат 5 класів.

Хлопці та дівчата в 5 класі показують рівень залученості до позакласних активностей вище середнього (62.7% часу учні проводять за позакласною діяльністю). Найбільше учні задіяні в спортивні та розумові активності. При цьому, найбільша відмінність між хлопцями та дівчатами є у творчих та соціальних активностей, де дівчата показують вищий рівень інтересу.

Шкала академічної мотивації показує, що хлопці мають більше внутрішньої мотивації ніж дівчата. У дівчат більше зовнішня мотивація. Результати показали статеву відмінність у субшкалі «амотивація», де вищий рівень у дівчат.

Хлопці та дівчата у опитувальнику емпатії Торонто, мають показники нижче середнього. Проте, дівчата мають середній бал вище за хлопців.

Опитувальник SCAS показує, що у дівчат, за усіма субшкалами, тривожність більша ніж у хлопців.

Досліджуючи рівень адаптації за допомогою PSC, виявили, що у дівчат і хлопців прийнятий рівень інтерналізації та екстерналізації. Проте, як і у результатів описаних вище, дівчата мають вищий середній бал в рівені інтерналізації ніж у хлопців.

Дані результати можна пояснити тим, що оскільки у дівчат зрілість настає раніше, тому і розуміння емпатії відбувається раніше також. Завдяки цьому, можна зробити висновок, що через відчуття емпатії, підвищується ймовірність того, що з'являється відчуття тривоги та як наслідок, і відсутність мотивації. Через підвищену тривогу проявляється інтерналізаційна поведінка.

Проте, більшість досліджень, показують, що в основному в хлопців більше зовнішньої мотивації ніж у дівчат, проте з даною вибіркою, зовнішньої мотивації більше у дівчат [4]. Можливо, якщо взяти більшу вибірку серед хлопців та дівчат, результати можуть бути зворотними.

Незважаючи на малу вибірку, можна відстежити наступні тенденції які проявляються у хлопців та дівчат 5 класів: амотивація пов'язана з тривожністю, інтерналізацією з амотивація, та тривожністю з інтерналізацією. В результаті бачимо трикутник де амотивація, тривожність і інтерналізація взаємопов'язані. Варто додати, емпатія має сильний зв'язок з творчими інтересами, спортивні активності мають зворотній зв'язок з амотивацією та розумова активність [5].

Як висновок, згідно результатів, які були отримані з опитаних хлопців та дівчат, хлопці віком 10-11 років, більш внутрішньо вмотивовані і менше немотивовані до навчання, менш тривожні. Дівчата в 5 класах, зовнішньо вмотивовані, більше немотивовані до навчання у порівнянні з хлопцями, мають високий рівень емпатії, особливо ті, які займаються творчою діяльністю.

Необхідні подальші дослідження на цю тему. Перш за все, необхідно збільшити вибірку, щоб отримати доцільні дані. Далі, потрібно провести емпіричне дослідження, провівши експеримент у вигляді проведення активностей та зробити повторне опитування. В результаті, ми можемо дослідити, наприклад, зв'язок між спортивними заняттями та внутрішньою мотивацією, або як взаємозв'язана творча діяльність з емпатією у хлопців та дівчат раннього підліткового віку.

Ключові слова: підлітки, мотивація, емпатія, адаптація, стать.

Список використаних джерел

1. Предко, В. В. (2022). Психологічний аналіз статевої відмінності у прояві життєстійкості підлітків в процесі освітньої соціалізації. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки*, 17(62), 84–95.
2. Никоненко, О., & Лимарева, І. (2024). Соціально-психологічні чинники формування мотивації досягнень в умовах війни. *Scientific Notes of the University "KROK"*, (1(73)), 244–253. <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2024-73-244-253>
3. Іщенко, Т. В. (2024). Вплив тривожності підлітків на навчальну мотивацію в умовах воєнного стану.
4. Bugler, M., McGeown, S., & St Clair-Thompson, H. (2015). *An investigation of gender and age*

*differences in academic motivation and classroom behaviour in adolescents. Educational Psychology, *36*(7), 1196–1218. <https://doi.org/10.1080/01443410.2015.1035697>*

5. Столярчук, О. А. (2022). Навчання та психоемоційний стан українських підлітків в умовах війни в Україні.